

Beskrivelse

over Dirdalselvens Vasdrag i Høle Præstegjeld Ryfylke Fogderi Stavanger Amt 1890

I Vassdragets naturlige Beskaffenhed

- Hvor lang er elven?
- Nedslagsdistriktet?
- Er Elvens løb stridt eller langsomt?
- Danner den Søer? Hvilke? Hvor store?
- Hvorledes er Elvebunden beskaffen ?
- Er Vandet klart eller urent ?
- Har elven gode Gydepladse ? Disses udstrækning og beskaffenhed ?
- Pleier der være Isgang ? Naar ? Voldsom ?

- 51 km.
- 193 km.
1890: 222 km² iflg. Sætre.
- Fra Udløbet og opover den første 1/8 Mil mere langsomt end stridt, men derfra tiltager Elvens Stridhed efter lidt med et jævnt Fald til Gilebække og herfra den sidste 1/8 Mil til Gaarden Fossen.
- Ovenfor Skredlijuvet danner Elven ved Mjoland og Øvstebø i en Strækning af 3/4 Mil Loner eller Vande og det i Sirdalen det 1/4 Mil lange Hundevand.
- I den første 1/8 Mil lange Strækning stenet Grusbund om hinanden, men jo længere op, desto mere stenet og i den sidste 1/8 Mil lange Strækning storstenet.
- Klart.
- I den første Strækning gyder den vel mest, men længere opover vistnok hist og her, da Elven gaar flaa og som sagt er stenet med faa og mørke Høle.
- Ja, i enkelte Aar, naar Frostene indtræder tidligt.

II Hindringer for Laxens Opgang

- Hvorlangt kan Laxen gaa i Hovedelven?
- Hvorlangt i enhver avf Bielvene?
- Findes der nedenfor dette sted nogen Fos eller annen Hindring, der vanskeliggjør eller for nogen tid standser Laxens Opgang ?
- Hvor høit er det (de) Fald, der afskjærer Laxens videre Opgang?
- Er det praktikabelt at bringe Laxen længere op?
- Hvorlangt kan den isaafald gaa?
- Beskaffenheden af den derved indvundne Elvestrækning?

- Skredlijuvet 3/4 Mil fra Udløbet.
1890: Laxen gaar til Lonebroen nedenfor Birkedalsvandet - 9 km fra Søen.
- Gilebæk falder paa nordre Side i Hovedelven og her skal Laxen (eller vel egentlig blot Søørret) gaa op 1/8 Mil.
- Nei. I Skredlijuvet er der en stor Sten, der hindrer Fiskens opgang, der har været gjort Forsøg paa at bortminere den, men den er endnu ikke fjærnet.
- 7 á 8 meter.
1890: 4 Meter.
- Ved at udminere 2 Stene og en Bergrab, vil man muligens kunde bringe Laxen op, og dette med ringe Bekostning. Det der muligens kan vanskeliggjøre Opgangen er den stærke Strøm, der presses ned af Elven gjennom det snevre og med bratte Fjældvægge omgivne Løb. Der paas-taaes at man engang skal have fisket Lax ovenfor Juvet.
- Henimot 1/2 Mil til den saakalte Ryggen, der ikke skal være saa høi, at den muligens kunde gjøres farbar og gik Laxen lige til Sirdal (?).
- Smuk, med gode og store Gydepladse ovenfor Ryggfossen..

III Elvens Tidsforholde

- a) Naar begynder Laxen at gaa op i Vassdraget ?
- b) Naar opphører Opgangen ?
- c) Hvormeget tidligere sees Laxen i Vassdragets nederste Del end i dets øverste Del ?
- d) Fangsttidens Begyndelse, Kulminasjon og Ende ?
- e) Naar indtræffer Gydetiden ?
- f) Vides det, naar Laxyngelsen udvandrer ?
- g) Pleier der være mange Vinterstøinger, og naar udvandrer disse ?
- h) Naar pleier Elvens Flomtider at indtræffe ?

- a) *Første Halvdel af Mai. I 70-årene blev der nederst i Elven fisket en Lax den 26. April, den var da blank og havde endnu Lus paa sig. Fisken var i godt Hold, saa det ikke var en Vinterstøing.*
- b) *Sidste Halvdel af August eller September.*
- c) *Kunde ikke opgives, men mer paa Grund af Elvens Beskaffenhed ikke kunde sættes mere end 14 Dage. Ved Gilje er flere Gange fisket Lax med Lus paa, det kan saaledes ikke gaa mere end 4 á 6 Dage.*
- d) *I Mai og i Juni, bedst i Juli, slutter 14. September.*
- e) *Sidste Halvdel af Oktober. Den større Fisk gyder før end Smaalax og sørret, samt gyder de sidste længst op i Elven.*
- f) *Nei, men det antages at den udvandrer paa Høstparten Aaret efter at den er udklækket.*
- g) *Ikke saa faa; naar Frostene indtræffer saa tidligt og udvandrer de med Vandflommen eller Isløsning.*
- h) *Mai og Juni og ellers udover Høsten til henimod Jul.*

IV Fangstforholde

- a) Hvilke Fangstredskaber bruges, og hvilke ere de vigtigste ?
- b) De Fiskeberettiges Antal ?
- c) Hvormange af disse benytte sin Ret ?
- d) Er Elven skikket til Sportsfiskeri ?
- e) Er den, eller har den været bortleiet til Sports mænd ? For hvilken Sum ?

- a) *3 Kjær, 2 Slyer, 1 Not, Lyster og Stang. 1890: 6 Kjær, 2 Slyer, 2 Nøter, Lyster i Mængder og Stang. Fiskernes Antal er mellom 20 og 30 heri indbefattet Fiskere efter Ørret og Laxyngel.*
- b) *17. 1890: Minst 25 Fiskeberettigede.*
- c) *Alle og ofte Uvedkommende.*
- d) *Ikke videre. Elven har alfor smaa Høler og er for Grund.*
- e) *Nei, ikke før 1889 (P. Johnsen). Leien var ca. 700 kr aarlig men nævnte Leie kun dette Aar. Resultatet var mindre tilfredsstillende.*

V Laxemængden m. V.

- a) Inneholder Elven mest Lax eller Sørrret ?
- b) Fangstens Størrelse i de sidste Aar ?
- c) Har den tidligere været større eller mindre ?
- d) Hvad Antages være Aarsagen til Forøgelsen eller Formindskelsen ?
- e) Hvorledes anvendes Fangsten ?
- f) Salgsprisen ?

- a) *Omtrent lige meget av begge Sorter.
1890: Antager det at være 2/3 Sørrret og kun 1/3 Lax.*
- b) *Omkring 100 bismerpund.
1890: Gjennomsnitlig i de sidste 10 Aar 4 á 500 kg aarlig.*
- c) *For 40 á 50 Aar siden den fidobbelte. For 50 Aar siden kastedes ved Dyrdal 100 Laks i et Kast., og fiskedes der for 26 Aar siden for 200 Spd. om enskjønt Prisen da blot var 3 á 4 skilling pr. Mark og er nu Notkastet i Elven paa Dyrdal saa godt som sløyfet. Ved Elvemundingen var der ikke sjælden i gamle Dage i almindelig gode Laxeaar at Udbytte af Laxefisket gitt op til 3 á 400 Spd.*
- d) *Kilenøternes indførelse. Nu er der udsat en Kilenot ved Udløbet og nogle faa 100 Alen udenfor er det et Varp, hvori man forresten fisker bedst.*
- e) *Sælges færsk.*
- f) *15. 12. á 10 skilling pr. Mark.
1890: Salgspris for Lax 1 á 1,25 kr pr. kg, salgspris for Sørrret 75 á 80 øre pr. kg.*

VI Om andre Fiskearter end Lax og Sørrret m.V.

- a) Hvilke andre Arter findes i Vassdraget ?
- b) Ere disse Gjenstand for Fangst ? Naar ? Hvor ? Hvorledes ? I hvilken Udstrækning ?
- c) Kan den i Elven forekommende Laxerace skjelnes fra andre Laxeelve i Omegnen ? Hvorledes ?

- a) *Vasørrret og Aal; har været Perlemusling, nu udryddet.*
- b) *Ørreten fiskes ovenfor Skredlidjuvet i Lonerne der om Sommeren, men om Høsten helst med Garn, Liner og Stang. Fangstens Mængde er ikke stor; man forsyner sig lidt til Husbrug, der mest forbruges fersk.*
- c) *Nei, neppe iakttaget, men det paastaaes at den skal være forskjellig, sammenlignet med Frafjordlaxen.*

VII Hvad Andet der antages at være af Interesse

Intet Udklækkingsapparat.

1880 - F.B. (=Fredrik Baade)

Kaptein Simonnæs besøkte Dirdalselva på nytt i 1890. I teksten ovenfor er tatt med hans tilleggsmerknader. Disse begynner alltid med 1890:

Merknader - sannsynligvis tilføyd av Joh. O. Simonnæs ved hans besøk i elva i 1890.

ad I c *Fra Søen til Giljebroen ca. 7 Kilom. No 1 og paa enkelte Steder No. 2. Fra Giljebroen til Skredebækken ca. 1 1/2 km. No. 2 og 3. Fra Skredebækken til Loneelven (ved Birkedal nedenfor Vandet) 1/2 km No 3 og 4. Paa nogle faa Steder no. 5.*

ad I d Ingen Vande hvori Fisken gaar, derimod er der ovenfor Loneelven følgende:

- 1) Birkedalsvandet (Birkedalslonen) ca 3 Kilom langt, fra Søen 12 Kilom.
- 2) Mjaalandsvandet ca 1 Kilom langt, fra Søen ca 15 Kilom.
- 3) Gaudevandet ca 1 Kilom langt, fra Søen ca 23 Kilom.
- 4) Hundevandet ca 4 Kilom langt, fra Søen ca 44 Kilom.

Om Hindring der afskjærer Fisken for at gaa i disse Vand, er nederst Ryggfosen ca 4 - 5 m høi.

ad I e Fra Søen til Giljebroen ca 7 Kilom bestaar Bunden af Smaasten, Sand og Grus, længere op i Elven bliver Bunden grovere og er den fra de fleste Steder mørk undtagen paa de Stryg hvor Elven gaar stridt, der er lys Sten og Fjeld.

ad I g Om end ingen udmærkede Gydepladse, saa skal Fisken gyde paa flere stede helt fra Hagahølen nær Søen, til Skredebækken ca 8 Km fra Søen, desuden skal særlig Søørret gaa op i følgende Tverelve:

- 1) Frøilandsbækken fra sydøstre Side af Hovedelven ca 1/2 Km.
- 2) Dueskogbækken fra samme Side et kort Stykke op
- 3) Nordlandsbækken fra nordre Side ca. 1/2 Km.
- 4) Giljebækken fra østre Side ca 1 Km.

Fisken gaar op om Høsten i Flomleden, men en Del er at antage, at den i de fleste av disse Bielve lagte Rogn fryser om Vinteren.

J.S.

Brev (rapport) til Fiskeriinspektøren etter Dirdalsbesøket, datert desember 1890:

"Fra Dirdalselven

Dette Vasdrag besøgte jeg 29 og 30 August d. Aa. Nogen videre Interesse for Fiskeriene findes (?) ikke hos Fiskerieierne, og nogen Forvaltning fra det Offentliges Side synes p.t. heller ikke at være paakrævet. En Fordel vilde det vist være at bringe Fisken til at gaa op til de mange Smaavand i Vasdragets øvre Del, men vil Omkostningene blive altfor betydelige, saa det vilde blive vanskelig at tilveiebringe de dertil nødvendige Midler. Særlig vilde et Arbeide i en mellom Lonebroen og Lonevandet beliggende Ur, en Strækning af over 60 Meter blive kostbart og vanskelig. Under de store Stene gaar Vandet fuldstendig skjult i liden og middels Vandstand, derimod i høi Vandstand kommer Vandet tilsyne mellom de store Stene. Om Lax eller Søørret kan gaa under Stenene der vist paa de fleste Steder er ganske smaa, er tvilsomt."

*Joh. O. Simonnæs
(sign)*